

**רשימת ספרי "בן מלך"
שיצאו לאור עד עתה:**

- חתומות
- ספירת העומר וחי
- הסוכות
- ימי כיפורים - גלות ואילה
- ימי נדבאים
- חתומות
- ימי הפרים
- הגדה של פסח
- בעניני צעונו המדיניות
- שמקור
- תמו ומוסר
- שיר השרים
- שבת קודש
- גדת בנימין
- שמע עבנה
- ענינים כשי"ס ובהלכה
- זמירות שבי
- קטלוג הקלטות שיעורים
- רשימת ח"א - סמלי
- מבוא, באישית נח
- רשימת ח"ב - יד
- קריאת
- ברשימת ח"ג - ורא-והי
- שנת ח"ב - סמית-בילת
- שנת ח"ב - סמית-בילת
- חתי-מספים
- שנת ח"ד - חרומה-קורי
- וקרא-ח"א - וקרא-עמו
- וקרא-ח"ב - חרומה-קורי
- מברך ח"ב - חרומה-קורי
- מברך ח"ג - חרומה-קורי
- דברים ח"א - חרומה-קורי
- דברים ח"ב - חרומה-קורי

תן לחשיב: mechonbennelech@gmail.com
 אדר"ב נתן לחשיב: 8482450220
 sales@yefenofbooks.com | Warehouse:

בסייעתא דשמיא

אוצרות בן מלך

מתורתו של מו"ר רבינו הגדול רבי לייב מינצברג זצוק"ל רבה של קהל עדת ירושלים

פרשת כי תשא

בחומש הפקודים אחד בדגלים ואחד בחילוק הארץ, ושנים בימי שאול וכו' (במדב"ר ב, א).
 הרי שארבע פעמים נמנו ישראל - ביציאתם ממצרים, אחר העגל, בדגלים, בחילוק הארץ. ונראה בזה שארבעת הפעמים הללו היו בכל עת שנתחדש שלב נוסף במבנה עם ישראל, כאשר בכל שלב שזכו לו נתרוממו בדרגתם עד שנחשבו כעין עם חדש שנולד זה עתה, ושוב ראוי למנותו ככתחילת יצירתו

כי תשא את ראש בני ישראל לפקודיהם ונתנו איש כפר נפשו לה' בפקוד אותם ולא יהיה בהם גוף בפקוד אותם (ל, יב)

וברש"י (פסוק טז) 'ונתת אתו על עבודת אהל מועד - למדת שנצטווה למנותם בתחילת נדבת המשכן אחר מעשה העגל, מפני שנכנס בהם מגיפה, כמו שכתוב 'ויגוף ה' את העם'. משל לצאן החביבה על בעליה שנפל בה דבר, ומשפסק אמר לו לרועה בבקשה ממך מנה את צאני ודע כמה נותרו בהם, להודיע שהיא חביבה עליו. ואי אפשר לומר שהמנין הזה הוא האמור בחומש הפקודים וכו', הא למדת ששתיים הן, אחת בתחלת נדבתן אחר יום הכפורים בשנה ראשונה, ואחת בשנה שנייה באייר משהוקם המשכן וכו'.

בגליון

פרשת כי תשא

ביאורי פסוקים..... עמוד 1

היכל השבת

אזמיר בשבחין למיעל גו פתחין..... עמוד 7

חכמה ומוסר

תואר כלה מאד נתעלה..... עמוד 9

ובמדרש - 'אלה פקודי בני ישראל לבית אבותם וגו' בעשרה מקומות נמנו ישראל אחד בירידתן למצרים (דברים י) 'בשבעים נפש ירדו אבותיך וגו', ואחד בעלייתן (שמות יב) 'ויסעו בני ישראל מרעמסס סוכתה כשש מאות אלף רגלי וגו', ואחד אחר מעשה העגל (שם ל) כי תשא את ראש בני ישראל וגו', ושנים

מנהג השבוע

אדר א' תשפ"ד

עץ חיים היא למחזיקים בה

הוצאות הדפסת גיליון זה נודב לזיכוי הרבים
 ע"י ידינו הנכבד רודף צדקה וחסד, ראש וראשון לכל דבר שבקדושה
 מחשובי אברכי קהילתנו מגדולי תומכי מכוננו
 הרב **עמרם ב"ר מ' בלויא שליט"א**
 לרגל הולדת בתו למז"ט

זכות הפצת אור תורתו הבהירה של רבינו בעל הבן מלך
 תעמוד לו ולמשפחתו להברך בכל הברכות האמורות למחזיקי התורה
 לדאות ברכה והצלחה בכל אשר יפנו

להנצחת ותרומות "פרנס השבועי/החדש"
 אפשר להתקשר לטלפון מס' 054-8422488

יו"ל ע"י מכון 'כתבי בן מלך'

לתרומות והנצחות נא לפנות ל: 054-8422488

לקבלת העלון במייל, ניתן להצטרף בכתובת
mechonbenmelech@gmail.com

כתובת המכון: אוהב ישראל 1/9, ביתר עילית

לתגובות והערות נא לפנות ל: 052-7616048

לקהל שוחרי תורת ה'בן מלך' ואוהבי התורה בכל מקום שהם

הננו בזה בקריאה של חיבה לשוחרי התורה,
להיות שותפים וידידים איתנים למפעל הכביר של מכוננו
להפיץ על פני תבל את אורו המיוחד והבהיר בתורה של
מורנו ורבינו בעל ה'בן מלך' זצוק"ל

ולתמוך בבית היוצר 'מכון כתבי בן מלך', אשר אך ורק מכוחו יוצאים לאור
כל גנוי תורתו של רבינו ושיעוריו המרובים, כאשר זכינו לראות את הכרכים
הרבים נדפסים ויוצאים לאור עולם, ופתחו אופקים חדשים בפני כלל שוחרי
התורה

מהררי ציון יוצאת הקריאה, בואו לעזרת ה' בגבורים, המשימה הגדולה עדיין
לא הושלמה ודורשת משאבים רבים מדי חודש בחדשו.

נא זכו והצטרפו להימנות למצווה חשובה זו של הרבצת והפצת אור התורה
לזכות את הרבים, הטו שכם וטלו חלק במשימה הגדולה

**פנו עתה להנהלת המכון והצטרפו למשפחת התורמים והמנויים
לדבר המצוה הגדולה הנתונה בידינו**

באין מענה השאירו הודעתכם ונשוב אליכם בהקדם

בשורה טובה למבקשי ה'

ניתן להאזין לשיעורי רבינו זצוק"ל בקו השיעורים

'קו בן מלך'

03-3077354

ישנה אפשרות לבחור במאגר הממוחשב ולהאזין לשיעורים

בפרשת השבוע

שמעו ותחי נפשכם

ויהי רצון שנובה להגדיל תורה ולהאדירה

מכון כתבי בן מלך
התגולה

הודעה חשובה ומשמחת
לתורמי המכון

ניתן לקבל החזר מס

על תרומות למכון בגובה של

עד 35% מערך התרומה

לפי סעיף 46

ספרים
למעלה המנה
סדרת ספרים
ביאורים ופירושים
על המשנה חסימי תורה
שיעורים
על התנ"ך
ספר
המת ומחשבת
ביאורי סוחר
ספר
אמונה ומחשבה
מגוון
תורה ודעת
אמריים
תורה ודעת

הנצחות תורמים

קו בן מלך
03-3077354

מיתות מכון

שיעורים 94 עמק מנחם

עבודת השנה בבית מוסד
לשמוק סיעורי רבני
מחולקים לפי נושאים
בכל התחומים

הכשרת ספרו בן מלך
בתיבת המסורת ברחבי העולם

מלפון התגולה 054-8422488

כתובת ארץ ישראל 1/9

ביתר עילית

עמוד מכתב לפי סעיף 46

לתיבת הארץ

mechonbenmelech@gmail.com

אוצרות
בן מלך

הפעם הראשונה היה כשיצאו ממצרים ונהיינו לעם ה', ואף שאין כתוב בתורה שמנו אותם, למדו חז"ל במדרש הנ"ל שמנאום ממה שנאמר - 'ויסעו בני ישראל מרעמסס סוכותה כשש מאות אלף רגלי הגברים לבד מטף' (שמות יב, לז).

והטעם למניין זה הוא פשוט, שהרי עתה נהיו לעם כמשמעו, וראוי לדעת מספרם. איזה עם הוא.

הפעם השנית הוא המניין האמור כאן 'כי תשא את ראש בני ישראל', וסכום מניין זה נכתב בתורה בפרשת פקודי - 'בקע לגולגולת מחצית השקל בשקל הקודש לכל העובר על הפקודים מבן עשרים שנה ומעלה לשש מאות אלף ושלוש אלפים וחמש מאות וחמישים' (שם לח, כו).

ורש"י שהובא לעיל פירש שנמנו לרגל המגפה, שהוצרכו למנותם מאחר שנפלו מהם רבים.

אמנם נראה שזה על דרך מדרש אגדה, אבל בפשוטו אין הציווי על מניין זה מטעם שנפלו בעגל, שהרי פרשה זו של 'כי תשא את ראש בני ישראל' נאמרה למשה בעלותו למרום יחד עם מצות המשכן, לפני שחטאו בעגל. אלא שבפועל היה מניין זה לאחר יום הכיפורים אחרי שנפלו בעגל, משום שעד אז היה משה רבינו עסוק בעלותו אל ה' בארבעים האמצעיים להתפלל לכפר על חטאם, ואחר כך בארבעים האחרונים עלה לקבל את הלוחות השניות. ולכן אמר לישראל את פרשת כי תשא רק לאחר יום הכיפורים - אחר שניתנו הלוחות השניות. אבל הטעם למנותן הוא כאמור מצד התחדשות מציאות עם ישראל לאחר מתן תורה.

והטעם למניין זה נראה על פי האמור, שהוא לרגל המדרגה המחודשת והנשגבה של עם ישראל שנתרוממו על ידי שקיבלו את התורה, שאז נתעלו להיות 'ממלכת כהנים וגוי קדוש'.

השלב השלישי שהתחדש בישראל היה בהקמת המשכן, שנתעלו ישראל לדרגה שהשכינה שוכנת בתוכם. ומצד זה, בא המניין של פרשת במדבר אחר הקמת המשכן, וכמו שכתב רש"י - 'כשבא להשרות שכינתו עליהן מנאן' (רש"י במדבר א, א).

והפעם הרביעית היא מה שנאמר בפרשת פינחס בסוף ארבעים השנה - 'שאו את ראש כל עדת בני

ישראל' (במדבר כו, ב). ועיין שם ברש"י שכתב טעם על פי המדרש שהוא מפני שהיתה אז המגיפה - 'משל לרועה שנכנסו זאבים בתוך עדרו והרגו בהן והוא מונה אותן לידע מניין הנותרות'. אולם על פי פשוטו נראה שהיה מניין זה לרגל הכניסה לארץ, וכמו שכתוב שם מיד בסוף המניין - 'וידבר ה' אל משה לאמר, לאלה תחלק הארץ בנחלה במספר שמות' (כו, ג). והיינו כי הכניסה לארץ היא שלב השלימות של עם ישראל.

ומה שכתב רש"י 'מתוך חיבתן מנאן', היינו שעצם הדבר שכאשר מתחדש שלב נוסף במצב עם ישראל מונין אותם שוב, זה נובע מתוך חביבותן.

* * *

ואתה קח לך בשמים ראש מר דרוז חמש מאות וקנמן בשם מחציתו חמישים ומאתים וקנה בושם חמישים ומאתים, וקדה חמש מאות בשקל הקדש וגו' (ל, כג-כד)

ופירש רש"י: 'מחציתו חמישים ומאתים - מחצית הבאתו תהא חמישים ומאתים, נמצא כולו חמש מאות, כמו שיעור מר דרוז, אם כן למה נאמר בו חצאין, גזירת הכתוב היא להביאו לחצאין להרבות בו שתי הכרעות, שאין שוקלין עין בעין, וכך שנויה במסכת כריתות (ה)'.¹

והנה זו היא שיטת הבבלי, ששיעור ה'קנמן בשם' הוא חמש מאות, ופירוש "מחציתו" היינו מחצית משיעורו השלם, אך שיטת הירושלמי (שקלים פ"ו ה"א שפירוש "מחציתו" הוא מחצית משיעור החמש מאות שנאמר במר דרוז, דהיינו חמישים ומאתים. ואם כן כלל שיעורו של קנמן בשם, הוא חמישים מאות.

ואמנם פשוטו של מקרא ודאי מתפרש כשיטת הירושלמי, וגם הטעמים מורים לכאורה כן [שהתיבות "וקנמן בשם מחציתו" הם ב'מרכא טפחא ו"חמישים ומאתים" ב'מונח אתנחתא' כלומר וקנמן בשם, מחציתו, שהם: חמישים ומאתים].

אלא שבתלמודא דידן דרשינן ששיעורו הכולל הוא חמש מאות, ומה תלמוד לומר "מחציתו" - שיהא מובא לחצאין, כלומר שכל חמישים ומאתים מתוכו נשקל בפני עצמו. ונתנו משמעות ונפק"מ

לדבר, הואיל ואי אפשר לצמצם במשקל, ומן ההכרח להוסיף משהו להכרעה, הרי שבהיותם חלוקים לחצאין וכל מחצית נשקלת לחודה, נמצאו בהם שתי הכרעות, דהיינו תוספת משהו למחצית זו, ומשהו למחצית האחרת.

אלא ששיעור המקרא וצורתו צריך ישוב, מדוע לא פירש הכתוב את שיעורו הכולל של הקנמן בשם כדרך שפירש בשאר הסממנים, אלא על ידי חשבון לפי מחציתו. ואם בכדי לחדש דין מיוחד שיש להרבות בו שתי הכרעות, לכאורה היה ראוי לכתוב תחילה ששיעורו 'חמש מאות' כפי שהוא האמת [לבבלי], ועל כך תתוסף הלכה מיוחדת זו, שצורת מדידת השיעור תהא ע"י שקילה לחצאין, ולמה נקט הכתוב לשון חידה להשמיענו דבר זה כעיקר תחילת השיעור.

והנה גם טעם הדבר צריך תלמוד, מהו ענין זה שנתייחד הקנמן בשם דווקא להצריך בו שני משקלות, כדי להרבות שתי הכרעות בסממן אחד. עוד יש לדקדק, מפני מה הקפידה תורה לחלק את שיעורו דווקא לשני חצאין שווים, והרי לשם תוספת שתי הכרעות, לכאורה אין צורך שיהיו שני החלקים שווים בכמותם, שבכל צורה שיחלקנו, שיעור הכרעות יהיה דומה.

והנראה בביאור הדברים, על פי מה שכתב המלבי"ם שקנמן בשם הוא עשב המורכב משני מיני בשמים, וזה לשונו - 'ונראה שהשבולת של התבן הזה הוא נקרא 'שבולת נרד', כי יש לו ריח אחר, וכשאומר קנמן סתם, כולל כל התבן. וכשאומר קנמן ושבולת נרד, נקרא התבן בשם קנמן, והשבולת שעליו בשם שבולת נרד (ואכן במעשה הקטורת נמנים שניהם בנפרד, כיון שאין שיעורם שוה). ולשמן המשחה לקח הקש עם השבולת, לכך אמר קנמן בשם היינו כל המבושם שבו.

ומעתה נראה, שמאחר והקנמן בשם מורכב משני חלקים, וכל חלק הוא סממן בפני עצמו, הרי שכאשר ציוותה תורה להביא ממנו חמש מאות, אין גדר הדברים שהעשב הזה שיעורו חמש מאות, אלא הכוונה היא שכל חלק מתוכו - שיעורו חמשים ומאתים, כלומר שהם באים בתורת שני סממנים.

אולם משום ששניהם כלולים בעשב אחד, קראם הכתוב בשם הכללי "קנמן בשם", אלא שדקדק לפרש שיעורו: 'מחציתו' - מכל מחצית שבו - 'חמישים ומאתים'. ומאחר ששני חלקי הקנמן בשם באים בתורת שני סממנים, על כן נשקלים הם לחצאין באופן שיהיו צריכים שתי הכרעות.

אמנם לכאורה אין הדברים מספיקים, שאם כן היה הדין נותן שיפריד בין החלקים, וישקול את המוץ לחוד ואת השבולת לחוד, שכן מה תועלת יש בשקילת החצאין אם בכל מחצית מעורבים שני המינים כאחד

ואשר נראה בזה, שמאחר וסממנים אלו באים מטבע ברייתם כמעורבים, לא הצריכה תורה להפריד בין המוץ והשבולת כדי שתהא שקילת שני המינים בנפרד, אלא גם כשהוא שוקל את שני המינים יחדיו, ומשקל שניהם עולה חמש מאות, הרי זה נחשב כמי ששקל את המוץ לחוד ואת השבולת לחוד, ורואים אנו אותם כאילו כל חלק מתוכו עלה חמישים ומאתים, שכן דרך האדם לשקול תערובת כמו שהיא ולהעריך את חלקיו ביחס המשוער מבלי להקפיד על המציאות האמיתית שהיא לפעמים שונה, והגם שהסממנים אינם מבוררים ואפשר שיהיה הפרש בכמותם, מכל מקום די בזה ששיעורו נתפס בעיניו כמחצית מהמשקל הכולל.

ואם כי מצד סברא זו היה די שישקול את הכל בבת אחת, מכל מקום כיון שאילו היו נשקלים בנפרד - ככל שני סממנים - היה נזקק להוסיף על כל חלק תוספת להכרעה, לפיכך, כדי שצירוף הסממנים לא יגרום להפסד התוספת הראויה לכל אחד מהם, הצריכה תורה שישקול חמישים ומאתים לחוד וחמישים ומאתים לחוד, כך שעל כל מחצית תתוסף הכרעה משלה. [ואף שבשני המשקלות מעורבים שני המינים כאחד, נעשה כמי ששקל את המוץ שבשני המשקלות לחוד, ואת השבולת שבשני המשקלות לחוד, וכאשר בא להוסיף להכרעת המשקל, נחשבת ההכרעה הראשונה כתוספת על המין הראשון, וההכרעה האחרונה כתוספת על המין האחרון], וכיון שסיבת חילוק המשקלות היא בשל היותם שני סממנים ששיעורו כל אחד מהם בחמישים ומאתים, על כן הוצרכה החלוקה להיות לחצאין דייקא, באופן שמשקל כל מחצית יהיה כנגד משקלו של הסממן

האחד אילו היה עומד בפני עצמו, שכן רק בצורה חלוקה זו מתפרש להדיא שבתורת שני סממנים הם מובאים.

* * *

ואתה דבר אל בני ישראל לאמר אך את שבתותי תשמורו כי אות היא ביני וביניכם לדורותיכם לדעת כי אני ה' מקדשכם (לא, יג)

פרשת השבת כבר נאמרה בפרשת בשלח, וחזרה ונשנתה בפרשת יתרו, ויש להבין מה התחדש בחזרה נוספת זו בפרשתנו.

והנה בפרשיות הקודמות, ביארנו שהמצוה שבפרשת בשלח עוסקת ב'ברכת השבת', לעומת הנכתב בפרשת יתרו שעוסק ב'קדושת השבת'. והם שני היסודות העיקריים של השבת כמפורש בפסוקי 'ויכולו' בפרשת בראשית (ב, ב) "ויברך אלוקים את יום השביעי ויקדש אותו". ואם כן אפוא מה נתחדש עוד בפרשה זו.

אכן יש להעמיק ולהתבונן, כי עד כה היחס אל השבת היא כמציאות קיימת, שהיא כאמור המציאות של קדושה וברכה, והמציאות הזו היא בעם מושג ידוע שיש בעולם ברכה וקדושה, ובהתאם לכך באה מצות השבת - להתייחס למציאות זו בסממני ברכה וקדושה.

אולם בפרשה דילן נתחדש ענין נשגב מאד, והיינו שניתנה לישראל עצם המציאות והמהות של השבת, כך שהשבת עצמה שייכת להם, ולא רק שיש שבת של הקב"ה בעולם, והמה מצווים לנהוג בו בברכה ובקדושה, אלא עצם ה'שבתה' ששבת אלוקים ביום השביעי - שזו שורש סיבת השבת - אשר היא המביאה ברכה וקדושה בשבת הזו. הנה השבתה עצמה שייכת גם היא לישראל. שהרי הם נוהגים בו כשבתה האלוקית, והוא נתן להם את 'השבת'.

השבתה במושגי בני אדם היינו מושג ה'מנוחה' הנזכר בתפילות השבת, ובאה כאן המצוה שנשמור עליה על ידי מנוחתנו ביום זה, ועל ידי זה אנו מקיימים ו'עושים את השבת' וכלשון הכתוב בהמשך 'לעשות את השבת'. בדוגמת הקב"ה ששבת ביום

השביעי מכל מלאכתו אשר עשה, אף אנו עושים ממש כן בתורת מצות עשיית השבת.

ועתה יש להעמיק התבוננות בעצם משמעות 'שבתה' מה היא כלפי בני אנוש, ומכוח זה נבין שדוגמתו ישנה בחינת מנוחה-שבתה גם כלפי מעלה כביכול. והכוונה בזה, שישנה דרגה של 'שבתה' חיובית, שהיא איננה רק שלילה והעדר מלאכה, אלא יש שבתה ומנוחה בחיוב, דהיינו מצב נפשי של מרגוע ומנוחה של שבתה המביא עונג ורוממות.

פן זה בעיקרה של השבת נתפרש להדיא בפרשה זו בסיומה - 'ביום השביעי שבת וינפש', דהיינו כביכול נפישה ותוספת כח, הבאה למי שנח ונופש מכל מלאכה, וכמו שכתב רש"י - 'כל לשון נופש הוא לשון נפש, שמשכיב נפשו ונשימתו בהרגיעו מטורח המלאכה'. כלומר שכביכול היה לו נייחא ומרגוע להוסיף בעצמו תוספת נפש. והמובן מזה כאמור, שאיננו עוסקים כאן רק במנוחה של שלילת המלאכה גרידא, סיום והפסקת מלאכה, אלא בשבת ישנו מנוחה של נופש, היינו מנוחה בחיוב של מרגוע ושלווה, ואשר זה היה גם בשבתה האלוקית ביום השביעי - ששבת וינפש, בבחינה של תוספת כח ונחת רוח.

ומכיון שהיה לפני הקב"ה ענין מנוחה ונפישה בשבת, וכביכול היה בו תוספת נפש לפניו, משום כך קבע שתמיד יהיה יום זה של מנוחה ותוספת נפש לישראל.

זה מה שהתחדש בפרשה זו, שאף בחינה זו בשבת נתן לנו ה' במצוותו, כלומר שנוסף על כך שיש לנו לנהוג בשבת דיני ברכה מחמת שהוא 'יום מבורך', וכן דיני קדושה וכבוד מצד היותו 'יום קדוש', כך גם יש לנו לנהוג בו כ'יום מנוחה'. וכמו שכתב רש"י - 'שבת שבתון - מנוחת מרגוע ולא מנוחת עראי' (פסוק טו).

והנה בפרשה זו נתחדש אופן מחודש במצות השבתה שבשבת, ואינו דומה לדין השבתה שמצד 'קדושת השבת', אשר בא להגבלה, שמאחר שהיום קדוש לה' לא נעסוק בו במלאכת עצמינו. אלא כאן איסור המלאכה בא בגדר של מנוחה, שכשם שהקב"ה

למשה בלבד, ויתר העם רק בזכותו הם רואים את הנפלאות ונהנים מהם כנטפלים אליו.

ונראה בזה, כי בתחילת המאורע מיד לאחר החטא אמר לו הקב"ה למשה - 'ועתה הניחה לי ויחר אפי בהם ואכלם ואעשה אותך לגוי גדול' (לב), (י). שכיון שעם ישראל חטאו ורק משה לא חטא יעשה ה' ממנו גוי גדול. אמנם משה ביקש והתחנן מאת ה' שישלח להם לישראל, ואף יחזיר את שכנתו בתוכם, והקב"ה נענה לו על כך.

אולם אף שנעתר לו הקב"ה לכל בקשותיו, בכל זאת חל שינוי בכל היחס לעם ישראל, שמעתה מתייחס הקב"ה בעיקר למשה, ועם ישראל זוכים בכל הטובות מצד היותם עמו של משה רבם ומנהיגם. כלומר שבמידה מסויימת נשארה הגזירה של 'ואעשה אותך לגוי גדול'. והבן.

זהו הטעם שנאמר בבקשתו של משה 'ונפלינו אני ועמך', כלומר שיש כאן יחס מיוחד למשה עצמו והוא השורש להנהגה הנפלאה של ה' עם בני ישראל

והיינו מה שכינה כאן הכתוב את עם ישראל כעמו של משה - 'נגד כל עמך אעשה נפלאות', 'העם אשר אתה בקרב', 'את מעשה ה' כי נורא הוא אשר אני עושה עמך'. כלומר שהמשך ההנהגה המיוחדת של הקב"ה בעם ישראל הוא רק מחמת חביבותו של משה בעיני ה'. וכן כתב הרמב"ן על פסוק זה 'אשר אני עושה עמך' - כי הגדולות והנוראות האלה עם משה יעשה אותם, ובעבורו.

וכן אמרו בגמרא לגבי הלוחות השניות - 'אמר רבי יוסי ברבי חנינא לא ניתנה תורה אלא למשה ולזרעו, שנאמר כתב לך, פסל לך, מה פסולתן שלך אף כתבן שלך, משה נהג בה טובת עין ונתנה לישראל, ועליו הכתוב אומר טוב עין הוא יבורך וגו'. מתיב רב חסדא 'ואותי צוה ה' בעת ההיא ללמד אתכם', ואותי צוה ואני לכם; 'ראה למדתי אתכם חוקים ומשפטים כאשר צויה ה' אלהי' - אותי צוה, ואני לכם - 'ועתה כתבו לכם את השירה הזאת' השירה לחודה למען תהיה לי השירה הזאת לעד בבני ישראל, אלא פילפולא בעלמא' (נדריים לח.).

* * *

נח ביום השביעי, כמו כן עם ישראל יעשו את יום השבת ליום מנוחה, על ידי שינוחו בו.

וראה לשון ה'אבודרהם' (תפלת מנוחה של שבת - 'שמצוה זו של שבת אינה כשאר מצוות, שהרי כשאמרת לא יהיה לך אלהים אחרים, לא תשא, לא תרצה, לא תנאף, לא תגנוב, לא ציוית למען יעשו כמוך, אבל מנוחת שבת היא למען יעשו כמוך, שנאמר (לא, יז) 'ושמרו בני ישראל את השבת וגו' ביני ובין בני ישראל וביום השביעי שבת וינפשו'. נמצא שעל כן צונו מצות מנוחה להודיע כי מנוחתו היא מנוחתנו.

ומצוה מחודשת זו שנתחדשה כאן בפרשתנו - שאנו בעצמינו ננוח וננפוש בשבת בדוגמא של מעלה - יש לה משמעות עמוקה, שמתוך כך בני ישראל המה כביכול מייצגי ה' בעולם, בעלי 'צלם אלוקים' במדה יתירה, וממילא הרי הם שומרים בארץ את שבת קדשו של ה'. וזו היא מעלה נפלאה ונשגבה שלא נזכר בתורה קודם לכן, שלא רק בעבור שהוא שבת ה' - ננהג בו ביחס של כבוד, בברכה ובקדושה [כשבת דבשלה ודיתרו], אלא מתוך שהוא שבת ה' בשביתה ובמנוחה, אף אנו נוחלים את השבת ועושים שבת כאן בארץ כפשוטו, בשביתה ונפישה.

ומשום כך נאמר בפרשה זו דייקא הדגשה של רוממות השבת לישראל - 'כי אות היא ביני וביניכם לדורותיכם לדעת כי אני ה' מקדישכם'. וברש"י - 'כי אות היא ביני וביניכם, אות גדולה היא בינינו שבחרתי בכם, בהנחילי לכם את יום מנוחתי למנוחה'. שכאמור, זה הוא אות נשגב על מעלתם וקדושתם והדביקות שיש להם עם הקב"ה, שעם ישראל הם נציגיו ומקיימים את שבת קדשו של ה' בעולם.

* * *

ויאמר הנה אנכי כורת ברית, נגד כל עמך אעשה נפלאות, אשר לא נבראו בכל הארץ ובכל הגוים, וראה כל העם אשר אתה בקרב את מעשה ה' כי נורא הוא אשר אני עושה עמך' (לד, יב)

יש לדקדק בלשון הכתוב שקורא לעם ישראל 'עמך' - 'העם אשר אתה בקרב', היינו העם של משה רבינו. וכן בהמשך כתיב 'מעשה ה' כי נורא הוא אשר אני עושה עמך', כלומר שמעשה ה' הנורא מתייחס

ויאמר הנה אנכי כורת ברית, נגד כל עמך אעשה נפלאות אשר לא נבראו בכל הארץ ובכל הגוים, וראה כל העם אשר אתה בקרבך את מעשה ה' כי נורא הוא אשר אני עושה עמך (לד, י-ב)

נתקשו המפרשים, שלא מצינו מאז ואילך שאירעו לישראל מאורעות ניסים נפלאים יותר מאשר לפני כן, כלשון הכתוב כאן שיראה כל העם 'נפלאות אשר לא נבראו בכל הארץ ובכל הגוים', וכך העיר הרמב"ן - 'ולא יתכן לפרש שייטיח לעשות עם ישראל עתה נפלאות אשר לא נבראו מקודם בכל הארץ ובכל הגוים, כי לא נעשו להם נפלאות גדולות אחרי זה יותר ממה שנעשה עמהם מתחלה במצרים ועל הים, אבל נבראו ונעשו עמהם מתחילה יותר גדולות'.

ועיין בראשונים (אבן עזרא, פ"א בן הרמב"ם שכתבו שהנפלאות הללו הם ה'קרני הוד' שניתנו למשה, ככתוב בהמשך הפרשה. וכפי שנאמר כאן 'אשר אני עושה עמך', שזה נעשה רק למשה. אולם זה תמוה, כי פשוט הכתוב משמע שההנהגה הנפלאה תהיה ביחס לכל עם ישראל, ולא רק מאורע פרטי של 'קרני הוד'. שהרי כתבו המפרשים שפסוק זה הוא תשובה על בקשת משה 'ונפלינו אני ועמך', ובמקביל לבקשתו היתה תשובתו של הקב"ה 'שה' יעשה נפלאות מיוחדים אלו. וכמו שכתב רש"י כאן 'אעשה נפלאות - לשון ונפלינו שתהיו מובדלים בזו מכל האומות עובדי כוכבים, שלא תשרה שכינתי עליהם'.

ויש ליישב לפי מה שנתבאר לעיל, כי ההבטחה היתה שמאותה שעה ואילך יהיו כל הנפלאות שיעשה הקב"ה לישראל בזכות משה - 'אשר אני עושה עמך',

ורק על ידי מרע"ה יזכו ישראל לנפלאות. מעתה נראה שעיקר הבטחה זו היתה לגבי הכניסה לארץ ישראל, שהקב"ה הבטיחו שכאשר משה יכניס אותם אזי יתרחשו עמהם נפלאות שלא נבראו בכל הארץ ובכל הגוים, והיינו ניסים יותר נפלאים מציאת מצרים.

ואכן כך היה אמור להיות, וכדאיתא בחז"ל שאילו היה משה מכניס אותם לארץ לא היו נזקקים למלחמות וכלי זיין - 'ראה נתתי לפניכם את הארץ. אמר להם איני אומר לכם לא מאומד ולא משמועה, אלא כשם שאתם נכנסים לארץ אין אתם צריכים כלי זיין, אלא קובע דיופסין ומחלק' (ספרי פרשת דברים פ"סקא ז).

ולפי זה מיושבת התמיהה כמין חומר, כי אכן ניסים אלו של כיבוש הארץ היו אמורים להיות 'נפלאות אשר לא נבראו בכל הארץ ובכל הגוים', רק לאחר שאירע מה שאירע, ובסופו של דבר לא הכניסם משה בשל מעשה מי מריבה, אזי אבדו את ההנהגה המיוחדת הזו מכיוון שלא היתה מובטחת אלא למשה רבינו בעצמו.

והוא גם מה דאיתא (מגלה עמוקות אופן פה) שאילו היה משה מכניסם לארץ ישראל לא היו גולים יותר, כי היו זוכים לכיבוש הארץ מתוך הנהגה עליונה.

אכן לעתיד לבוא בעת הגאולה השלימה, דאיתא 'כגואל ראשון הוא גואל אחרון' (קה"ר א, כח), אז נזכה לכיבוש הארץ בניסים ונפלאות כמו שהובטחנו 'נפלאות אשר לא נבראו בכל הארץ ובכל הגוים'. במהרה בימינו אמן.

היכל השבת

אזמר בשבתין למיעל גו פתחין

סעודתא דמלכא

ופסגת עבודת השבת היא בסעודותיה, שהן סעודות ה', סעודות המלך שעורך לכבוד יום קדשו, כדאיתא בזוהר - 'אתקינן סעודתא דמלכא. דא היא סעודתא דקב"ה' (מאמר הזוהר לסעודת ליל שבת). וכנסת ישראל שהיא בחינת 'מטרוניתא', מסבה עמו

הנה הסוד הנשגב של שבת קודש, שהשבת היא הרי יומו ושמתחו של הקב"ה, ואינו יום שאירע בו דבר לישראל, אלא שהקב"ה משתף אותנו לעשות אותה יחד עמו, כביכול.

בסעודתו, כלשון חז"ל 'כמלך שיושב ומטרונה יושבת כנגדו' (מכילתא פרשת כי תשא).

ועוד איתא בזוהר שזמן העונג הוא 'הלולא דמלכא' - 'ומאן דיתיב בעינוגא דשבתא, אסיר ליה לאעתרא מילה דחול, דהא פגים פגימו ביומא קדישא, מאן דיתיב בהלולא דמלכא, לא אתחזי למשבק למלכא ויתעסק באחרא' (ה"ב דף מז:).

וענין נשגב זה נובע מכללות מהותו של השבת, כי המשמעות העמוקה של נתנית השבת לישראל היא שהקב"ה נוטל את עם ישראל אצלו במקומו, שהרי אין משמעות לקדושת ושבתת השבת אלא אצל הקב"ה, שהוא יתברך שבת בו מכל מלאכתו אשר עשה, אלא שלוקח אותנו אליו, כדי לעשות עמו את השבת. ומכיוון שהשבת היא יומו של הקב"ה אשר הוא קורא לנו לעשות את השבת יחד עמו, כמלך ומטרוניתא שמסבים יחדיו, נמצא שבשבת אזי ביתנו הוא בחינת בית ה', ועל כן אנו מכינים את ביתנו דוגמת בית המקדש, וכל הסממנים הנעשים לכבוד שבת יש בכל אחד מהם גם ביטוי להשראת השכינה. [ובשם הס"ק מסלונים מובא - 'ביו"ט מצטמצם האין סוף ב"ה לכל ישראל וכו', אבל שבת היא בבחינת מלך שהכניס את העני לארמונו' (תורת אבות שבת אות ט). ובלשון דומה - 'שבת היא בבחינה זו שהמלך מכניס את בנו להיכלו וכו' אבל יו"ט הוא בבחינה שהקב"ה יורד אליו במקומו' (שם אות קסט)].

וכלומר, שבשבת אנו מכינים להקב"ה את בתינו שיהיו בבחינת בית לה', כמטרוניתא המכינה את הבית למלך. אם כן, הבית היהודי נעשה בשבת קודש בית ה', והקב"ה מכניס אותנו לביתו לעשות עמו את השבת, ולכך ביום השבת אנו נמצאים בהיכל המלך וכלשון האריז"ל בזמירות לסעודת שלישיית - "בני היכלא".

והוא אשר יתבאר להלן בזמור זה, שאנו עושים את כל הסממנים שמבטאים את היות הבית והסעודה, בית ה' וסעודת ה'.

דא היא סעודתא דחקל תפוחין קדישין

סעודת הלילה נקראת סעודת 'חקל תפוחין קדישין', כי ה'שדה' הוא משל לשפע מאת ה' הקיים בבריאה, והנה ביארנו ('בן מלך - שב'ק' שער א מאמר

ז) שענין "ברכת השבת" עיקרו בפרק הזמן של ליל שבת, שהוא שעת 'ברכה', והנה עיקר בחינת השגת השבת הוא בהופעת השפע האלוקי בבריאה, בהיותה כולה מתוקנת ומלאה ברכת ה'.

ומקור הדברים הוא בזוהר, דהתם איתא שליל שבת הוא זמן 'ברכה' - 'בעי לסדרא פתורא, ולא תקנא סעודתא בליליא דשבתא וכו', דהא בההוא זימנא אזדמן ברכה, לאתברכא כל שיתא יומין דשבתא'. ובהמשך - 'ביה בליליא מתברכא מטרוניתא וכולהו חקל תפוחין, ומתברכא פתוריה דבר נש' (מאמר הזוהר לליל שבת).

ואכן בזמור זה מתוארים התיקון והשלמות שישנם בעולם בשבת קודש - 'צווחין אף עקתינ בטלין ושבתין, ברם אנפין חדתינ. ורוחין עם נפשין'. שזה מענין ברכת השבת.

וכן מאריך ביותר במיני המעדנים והתענוגים של שבת. 'לאפשא זינין, ונוגין עם רחשין. בחמרא גו כסא, ומדאני אסא'. וכן עוד ריבוי ענייני חשיבות בסעודה - פתורא, ומנרתא, נהורא ועטורין.

אסדר לדרומא מנרתא דסתימא שולחן עם נהמא בצפונא ארשין

כלומר שבשבת יש לסדר את הבית בכל מה דאפשר שיהיה דומה לבית המקדש, מנורה בדרום ושולחן בצפון, וכן מובא בבאר היטב (סימן רסב בשם האריז"ל, שיהיה השולחן של שבת בעל ארבע רגליים בדומה לשולחן המקדש. ומקורו בתיקוני זוהר - 'ושבת צריך לתקנא ביה פתורא בארבע רגלין, כגוונא דפתורא דלעילא, דאיתמר ביה 'זה השלחן אשר לפני ה'', ועלה איתמר 'תערוך לפני שלחן', פתורא דקודשא בריך הוא דא שכינתא, וכו'. ובגין דא תקינו מארי מתניתין שולחן בצפון, ונר דליק לימינא כגוונא דלעילא, דאיתמר ביה מנורה בדרום, מיטה באמצעיתא' (תיקוני זוהר דף פד:).

והמשמעות היא כאמור לעיל, שכל הבית נעשה בשבת קודש כביכול בית ה', בבחינת בית המקדש והקב"ה מזמין אותנו לעשות עמו את השבת, ואנו ישראל עמו - אשרינו שזכינו - מסבים עמו בסעודה

אסדר לדרומא מנרתא דסתימא

אחד ממצוות השבת היא הדלקת הנר והיא חובה והחמירו בה מאד, ובגמרא ופוסקים הוזכרו כמה טעמים משום כבוד, משום עונג ומשום שלום ביתו.

אמנם מצינו שיש בה גם ענין יותר נעלה שהוא בחינת הדלקת נר לפני ה' דוגמת הדלקת המנורה בבית המקדש. וכן איתא להדיא בתיקוני זוהר 'ושרגא איהי דיוקנא דמנרתא' (תיקון כא הובא בכף החיים סימן רס"ג סק"כ). והנה ידועים דברי הילקוט שמעוני בפרשת בהעלותך - 'הקרבת, בזמן שבת המקדש קיים הן נוהגין, אבל הנרות לעולם, שנאמר אל מול פני המנורה. ועיין שם בהגהות 'זית רענן' (להמג"א) על הילקוט שכתב דהיינו נרות של שבת [וכן כתב ב'קדושת לוי' - חנוכה - קדושה שלישית. והרמב"ן בפרשת בהעלותך כתב שהכוונה לנר חנוכה].

[ועיין בבעל הטורים על התורה על הפסוק שנאמר במנורה להעלות נר תמיד (שמות כז, כ) - 'נר תמיד - בגימטריא בשבת', ובכך מצא רמז לנר שבת בתורה במצות המנורה, משום שעניינה אחד. ובפסיקתא זוטרתא (מדרש לקח טוב) איתא - 'אבל צריכינן אנו לידע למה נסמכה פרשת הנרות למועדים ללמוד דברי רבותינו שאמרו הדלקת נר בשבת מצוה לפיכך נסמכה למצוות שבתות ומועדי ה', והיינו בפרשת אמור].

והנה דבר זה נכלל במה שנתבאר בדברי האריז"ל הללו - 'אסדר לדרומא מנרתא דסתימא ושולחן עם נהמא בצפונא ארשינ'. והוא מצד הענין הנשגב שמתקיים בשבת כאמור, שעם ישראל מסב על שולחן של הקב"ה, 'כמלך ומטרונתא המסבים זה עם זה' והקב"ה מזמין אותנו לאכול על שולחנו, ועל

כן עושים את כל סממני בית ה', והנרות הם דוגמת המנורה שבמקדש.

בחמרא גו כסא ומדאני אסא

יש נוהגים על פי האר"י לברך על הבשמים לפני קידוש, והטעם שהוא מענייני כבוד שבת ומברכת השבת, שמצוה לאדם להוסיף כפי כוחו כל ענייני עונג בשבת ובכלל זה מיני ריח ובשמים. [ענין זה שונה במהותו מענין הבשמים של הבדלה, כי במוצאי שבת הבשמים באים כחזיון להשיב הנפש, אולם בשבת אדרבה הם באים משום בישום ועונג, מתוך רוחב לב והתרוממות הנפש].

שכינתא תתער בשית נהמי לסטר

לומר שעל פי הסוד יש לסדר בשבת י"ב לחמים שש ככרות לכל צד, וכן תיקון במירותיו לסעודת צפרא דשבתא - 'גלה לן טעמי דבתריסר נהמי'. והנה גם זה הוא כענין לחם הפנים, דוגמת בית ה', וכמו שנתבאר כאן לגבי שולחן בצפון ומנורה בדרום.

ואיתא דאף מי שאינו מניח י"ב לחמים, נהגו להניח בשבת לחמים ארוכים דוגמת אות ו', שהוא כנגד שש חלות לכל צד, והוא המשך הזמר - 'בווין תתקטר'.

[ויש להעיר על אלו שנוהגים לעשות חלה אחת העשויה מ"ב לחמים, שמכיון שמצרפים עוד חלה עבור לחם משנה, אם כן נמצא שהם י"ג לחמים. ועדיף לעשות שני חלות של ו' ו', ועוד שראוי לעשותם כלחם הפנים שהיו שתי מערכות של שש. ואכן כן הוא לשון האריז"ל 'בשית נהמי לסטר', פירוש שש לחמים בכל צד].

הכמה ומוסר

תואר כלה מאד נתעלה

ויש להבין מה נתוסף בזה שהתורה אינה רק ירושה אלא כמאורסה.

וכן בפסוק - 'ויתן אל משה ככלתו לדבר אתו'

התורה 'מאורשה' לישראל

אמרו חז"ל - 'תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב, אל תקרי מורשה אלא מאורשה' (ברכות נז).

קרני ההוד

ובזה יש לברר מה דאיתא במדרש - 'ומהיכן נטל משה קרני ההוד, רבי יהודה בר נחמן בשם רשב"ל אומר עד שהיה כותב בקולמוס נשתייר קימעא, והעבירו על ראשו וממנו נעשו לו קרני ההוד, שנאמר ומשה לא ידע כי קרן עור פניו' (שמות רבה מז, ו). ועיין באור החיים פרשת כי תשא (לד, כט) שכתב שדברי מדרש זה סתומים וחתומים המו.

ונראה שגם מדרש פלא זה בא לרמז על ענין תורה שבעל פה ועל דרך שנתבאר. כי בוודאי לא ניתן לו דיו יותר מהנצרך לכתיבת התורה. אלא המשמעות בכך שנותר דבר שלא נכתב בספר התורה, כלומר שעדיין לא כלו הדברים ולא נגמרה כתיבתם, ולכן "נשתייר דיו קימעא" להשלים את כתיבת התורה. והיכן הוא מקומה של תורה זו, דיו זה שנותר ניתן כביכול על פני החכמים להאיר פניהם בחכמת התורה, הלא היא התורה שבעל פה הכתובה על לבם של חכמי התורה, וזהו סוד קרני ההוד שבאו מכוח "שיירי הכתב", כלומר "חכמת אדם תאיר פניו", שמאירים באורה של תורה שבע"פ. ומכאן הכח של תושבע"פ בחז"ל ובכל הדורות, בחינת אפסוטותא דמשה בכל דרא ודרא, הדיו שנשאר בכתיבת התורה שניתן על פניו של משה מלמדנו שכתובת התורה נמשכת בלב החכמים.

תורה דיליה

אמרו חז"ל - 'בתחילה נקראת על שמו של הקב"ה, ולבסוף נקראת על שמו, שנאמר (תהלים א בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה' (ע"ז יט). וכן אמרו - 'תורה דיליה היא, דכתיב ובתורתו יהגה' (קידושין לב:).

והנה הדברים צריכים ביאור, מאי משמעות 'תורה דיליה', במה היא שלו, כלפי מה היא שלו. אלא הביאור הוא שדעתו הושוותה לדעת התורה וכיוון את לבו להבין את שכל התורה. כלומר שאחר כל העמל של 'ובתורתו יהגה יומם ולילה', שכלו נעשית אחד עם התורה, הוא מעצמו כבר אומר כסברת התורה. זה הוא קנין אמיתי בתורה, שעליה נקרא התלמיד חכם 'ובתורתו יהגה' - 'תורה דיליה'.

(שמות לא, יח), דרשו חז"ל 'ככלתו - ככלתו כתיב חסר, שנמסרה לו תורה במתנה ככלה לחתן, שלא היה יכול ללמוד כולה בזמן מועט כזה' (רש"י שם על פי שמו"ר מא, ה). כלומר שיש בנתינת התורה סוד הבחינה הנשגבה שהתורה היא ככלה לישראל,

ועומק המשמעות הוא שכל כך אנו דבקים ומקושרים לתורה עד שהתורה היא חלק מאתנו, התורה ניתנה לנו להיות עצם מעצמינו ובשר מבשרנו כחתן וכלה.

התורה 'ככלה' לישראל

ובחינה זו היא בחינת 'ככלה', שהם דבקים עם התורה ומאוחדים בה. ולכן דווקא בפסוק של 'ככלתו לדבר אתו', רמזה תורה דרשה זו של 'ככלה'. שמכיון שכלה לדבר אתו, מעתה כיצד נדע מה לעשות אם יתעוררו בפנינו שאלות שלא נתפרשו להדיא. ולכן כאן למדך הכתוב שהתורה היא 'ככלה', כלומר שגם אם נסתיים וכלה הדיבור הגלוי שהיה בעליית משה למרום, עדיין נמשך דבר התורה ללב החכמים כי הם דבוקים בתורה ככלה, בבחינת קשר דוד ורעיה, ועל ידי כך יודעים עם ישראל כיצד לקיים את תורת ה' גם מה שלא נאמר ונכתב בתורה להדיא.

עוד יש להעמיק בזה, כי דרשא זו נדרשת ממה שכתוב ככלותו חסר וי"ו כאילו נכתב 'כלתו', וזה כלל גדול (שאכה"מ להאריך) כי כל מקום שכתוב חסר, המשמעות היא שתוקף התיבה הזאת הוא פחות וחסר, ואינו במלוא מובנו. וא"כ מכיון שתיבת ככלותו כתובה חסר וי"ו, אזי הכוונה שלא היה כילוי הדיבור לגמרי, כלומר שעדיין נמשכת בחינה מסויימת של דיבור מאתו יתברך, ומתקיים דבר זה בלב החכמים אשר הקב"ה משפיע עליהם מחכמתו לדעת ולהבין תורה מלבם וסברתם. וזה גופא המשמעות של 'ככלתו' שהם דבקים בתורה כחתן וכלה, התורה היא עצם מעצמינו עד כדי שאנו יכולים לומר מעצמנו הלכות תורה, כי ניתנה בנו רוח קדושה אשר מלמדת אותנו להשכיל ולהבין את דעת התורה. וכלשון הרמב"ן - 'אע"פ שניטלה נבואת הנביאים שהוא המראה והחזון, נבואת החכמים שהיא בדרך החכמה לא ניטלה, אלא יודעים את האמת ברוח הקדש שבקרבם' (בבא בתרא יב.).

כשם שכל אחד מבין ומרגיש את השחיתות והתיעוב של לא תגנוב ולא תרצח, לא רק שהאדם קורא זאת בתורה אלא הוא גם סובר כך בעצמו, כי בעבירה זו מתאים הרגש של כל אדם עם רגש התורה. כמו כן האדם הגדול בתורה, ההוגה בתורה יומם וליילה, זוכה שכל התורה על כל פרטי הלכותיה מובנת לו ומורגשת אצלו בדרגה זו שגם הוא בעצמו סבור כך. וכשמגיע האדם לדרגה זו, אזי כבר יש בכוחו לחדש סברות מליבו אפילו בעניינים שאינם מפורשים בתורה. כיון שלבו נהפך ל'דעת תורה', ומרגיש בעצמו את סברת התורה.

וזה השורש לכל התורה שבעל פה, כי אמנם יש חלקים מן הש"ס שדבריהם נובעים מדרשות הפסוקים, אולם יש חלקים שהלכותיהם מבוססים רק על סברות חז"ל, כגון יאוש שלא מדעת, אין ברירה ויש ברירה וכו', וכל אלו שרשם בסברות חז"ל, אשר קים להו מסברת ליבם והכל הוא 'תורה'. והנה מהיכן ידעו שכך היא רצון ודעת האלוקים, וכך היא אמיתת התורה, אלא שהם הבינו זאת בשכלם ובחכמתם ברוח הקודש שבקרבם, כי היה להם דעת תורה, וזה נקרא 'תורה דיליה'. הם אמרו הלכות מסברת עצמם והם הם 'גופי תורה'. כי הקב"ה נתן מתנת קודש זו לכנסת ישראל שיהיה להם שכל ובינה להבין דעת האלוקים. מדריגה נפלאה זו ניתנה לנו, וזה הביאור שהתורה היא 'תורה דיליה'.

הגר"ח שמואלביץ זצ"ל היה אומר שתלמיד אינו נקרא מי שיכול לצטט את דברי הרב, שהרי זאת יכול כל אדם שהגיעו הדברים לאזניו, ואין צריך להיות 'תלמיד' לשם כך. אלא תלמיד הוא מי שתפס את מהלך רבו, ומעתה יכול לומר מה היה אומר רבו בכגון דא, גם כאשר לא שמע זאת ממנו. חכמי ישראל הם כביכול תלמידים של נותן התורה 'המלמד תורה לעמו ישראל'. חז"ל ידעו לומר 'מה היה הרב אומר במקרה כזה'. אביי ורבא אומרים מה הקב"ה היה אומר.

ע"י דביקות בתורה דבקים בהשי"ת

וכשמגיע האדם לבחינת 'תורה דיליה' אזי זו הדרגה הרמה ביותר של דביקות בה', משום ששכלו וחכמתו של האדם מתדבקים בחכמתו יתברך, ונמצא

שדבוק בהשי"ת ממש. וכדאיתא בגמרא - 'אנכי, נוטריקון אנא נפשי כתיבת היבית' (שבת קה). כלומר שהקב"ה כביכול מסר ונתן את עצמו בנתינת התורה לישראל. והיינו מה דאיתא בזוהר (אחרי עג.) 'קוב"ה ואורייתא וישראל חד'.

ועיין בספר "לקוטי תורה" בפרשת ויקרא (על הפסוק ולא תשביט מלח) שמאריך בזה ביותר באופן נפלא וכתב שם שהדביקות בה' שמשגי האדם כאשר הוא עוסק בתורה ומבין את סברת הסוגיא, יש בכך יותר דביקות ממי שעוסק בלימוד חכמת הקבלה. משום שכאשר עוסקים בחכמת הקבלה לומדים ורואים את גדלות ה', אבל כאשר מבינים את הסברא בלבנו שהסברא הזו היא בעצם חכמת ה', אזי הוא מאוחד ומדובק בזה כאחד. וכן האריך בזה התניא פרק ד', וכמו כן כתב בספר נפש החיים שער ד'. ושניהם נתנבאו בסגנון אחד.

וזה העומק במאמר חז"ל הנשגב, שדרש רבי עקיבא 'את ה' אלוקיך תירא - לרבות תלמידי חכמים' (פסחים כב:). שלכאורה הדברים הם בלתי מובנים, דמה שייך לדמות צורה ליוצרה, ואיזה דבר בעולם ישווה וידמה לו יתברך, ואכן משום כך נמנע רבי נחמיה העמסוני מלדרוש פסוק זה. אמנם לפי הדברים האמורים, דרגת התלמיד חכם שהגיע למעלת 'תורה דיליה' היא דביקות גמורה בהקב"ה, ולכן יש מקום לדרשה זו.

ועיין מה שכתב רבינו יונה בפירושו על מסכת אבות - 'כשאתה מיגע עצמך בתורה תשתעשע בה, שמצינו שאמרה תורה ה' קנני ראשית דרכו' - ואהיה אצלו אמון ואהיה שעשועים יום יום' (משלי ח, ל). הנה לך כי הקב"ה יתעלה משתעשע בה, ויש לך לעשות כן, וזהו שנאמר 'משחקת בתבל ארצו ושעשועי את בני אדם' (שם ח, לא) רוצה לומר כאשר היתה התורה שעשועים להקדוש ברוך הוא קודם יצירת העולם, כן תהיה משחקת בתבל אחר שנברא העולם, ושעשועים לבני אדם' (פרק ב משנה יד).

דרגת תורה דיליה על ידי יגיעה וטהרת הלב

והנה הדרכים להגיע לדרגה נשגבה זו, הם על ידי עמל התורה ביגיעה להגות בה יומם וליילה, להרבות בישיבה ולמעט בסחורה, ולשים לילות כימים בעמלה

של תורה לצבור ולקבוץ הונה של תורה. וכדאמרו במשנה 'מרבה ישיבה מרבה חכמה' (אבות ב, ז). וזה מביא למעלת 'תורה דיליה' כמו שהבאנו מדברי הגמרא במסכת קידושין.

וגם תלוי בתפילה ובקשת רחמים ממי שהחכמה שלו. וכדאיתא בגמרא - 'מה יעשה אדם ויחכם, אמר להן ירבה בישיבה וימעט בסחורה, אמרו הרבה עשו כן ולא הועיל להם, אלא יבקש רחמים ממי שהחכמה שלו, שנאמר כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה וכו', מאי קא משמע לן, דהא בלא הא לא סגיא' (גדה ע:). ואכן תיקנו לבקש ריבוי בקשות על הצלחה בתורה, בברכת התורה 'הערב נא', וכן בברכת אהבה רבה 'המרחם רחם עלינו ותן בליבנו בינה להבין ולהשכיל' 'והאר עינינו בתורתך ודבק ליבנו במצוותיך ויחד לבבנו לאהבה וליראה את שמך'. הרי שבקשת החכמה מאת ה' היא חלק בלתי נפרד מהדרך להשגת התורה.

ועוד נצרך לזה גם התקדשות על ידי מצוות ומעשים טובים, שזו ההכנה ל'דרוש וקבל שכר' כמבואר בגמרא במס' סוטה (מד.). ויש להוסיף שנדרש לכך מעלה נוספת, והיינו טהרת הלב, מידות טובות ורגשות קודש, כלומר להיות 'מציאות של קדושה'.

כי קנין מדריגות התורה תלוי גם בטהרת הלב וקדושת הנפש - שמצינו בכמה מקומות במקראות ובחז"ל שמהתנאים להחכים בתורה צריך שיהא האדם ראוי לכך באישיותו, דכתיב - 'סוד ה' ליראייו ובריתו להודיעם' (תהילים כה, יד). וכן כתיב - 'תועבת ה' גלוז, ואת ישרים סודו' (משלי ג, לב). וכתיב - 'אנשי רע לא יבינו משפט, ומבקשי ה' יבינו כל' (שם כה, ה).

ובחז"ל אמרו שאחד מקנייני התורה הוא הענווה נמיכות הרוח - 'למה נמשלו דברי תורה למים, דכתיב הוי כל צמא לכו למים, לומר לך מה מים מניחין מקום גבוה והולכין למקום נמוך, אף דברי תורה אין מתקיימין אלא במי שדעתו שפלה' (תענית ז, א). 'רבי יוחנן אמר לא בשמים היא, לא תמצא בגסי רוח' (עירובין נה.).

והיינו שלקנין התורה צריך עדינות וענווה טהרת המידות ואצילות הנפש, כי הבדל תהומי משתרע בין שאר החכמות לחכמת התורה. כל החכמות אין להם

כל דבר עם הקדושה, אבל התורה היא קדושה חכמת קודש, ולכן היא תלויה בקדושת הנפש וטהרת הלב.

ואיתא בחז"ל שכמו שהארון היה מצופה בזהב מבית ומחוץ כמו כן - 'כל תלמיד חכם שאין תוכו כברו אינו תלמיד חכם' (יומא עב:). כלומר התלמיד חכם הוא בחינת "ארוך", כלי לקבלת התורה, ובכדי להגיע למעלת השגת תורה שבכתב, נבואה, צריך להיות כארון, תוכו כברו. כוונת הלב צריכה להיות טהורה כזהב כמו המעשים, ועל ידי זה זוכים לשמוע את דבר ה'.

אך עוד מצינו שנמשל התלמיד חכם למנורה, כי נר מצוה ותורה אור. ונראה ששני הכלים הם משל לשני סוגי חלקים בתורה, הארון הוא בבחינת תלמיד חכם של תורה שבכתב, כמו הארון שהיה בו הלוחות, אך בתושבע"פ נמשל החכם למנורה. כלומר החכמים החפצים ללמוד ולהשיג תורה שבעל פה, לא די להם להיות תוכם כברם. אלא צריכים להיות כמנורה, שהיא כולה מקשה אחת וזהב טהור. לא רק מעשים וכוונה, כי אם מציאות של קדושה. עדינות נפש וענוות רוח, תכונות נעלות ומידות אצילות, לב טהור ורגשות קודש. ובוזו מאיר בהם אור התורה להרגיש את חכמת התורה, ונעשים מציאות של תורה, שהדברים מתיישבים בליבותיהם והתורה נעשית חלק מהם, שכלם מסכים ומתאחד עם שכל התורה, והם כבר סוברים מעצמם כסברת התורה.

התודה והברכה לידידנו הנעלים שנמלו חלק בהוצאות גיליון זה

ברכת מזל טוב לידידנו הנכבד,
מחשובי אברכי קהילתנו
הרב **הושע בקר** שליט"א
לרגל נישואי בתו עב"ג למזל"ט

ברכת מזל טוב לידידנו הנכבד,
מחשובי אברכי קהילתנו
הרב **נח לוי** שליט"א
לרגל הולדת הבן למזל"ט